

Ένας Άγγλος ποιητής σε μια γωνιά του Αιγαίου

Η ζωή και το έργο του Ρούπερτ Μπρουκ με φόντο τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Της **ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΣΑΝΟΥΔΟΥ**

Τη νύκτα της 23ης Απριλίου 1915 στη Σκύρο, ομάδα υπαξιωματικών του Βρετανικού Ναυτικού ακολούθησε το δύσβατο ανηφορικό μονοπάτι που οδηγεί από τον όρμο Τρεις Μπούκες σε έναν κατάφυτο ελαιώνα, κουβαλώντας στους ώμους τους το σώμα του νεκρού συντρόφου τους. Λίγες ώρες αργότερα, το πλοίο τους θα αναχωρούσε για την Καλλιπολη, όπου οι περισσότεροι θα βρουν τον θάνατο σε μία από τις πιο αποτυχημένες εκστρατείες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ο ήδη αναγνωρισμένος 27χρονος ποιητής Ρούπερτ Μπρουκ είχε την «τύχη» να θαφτεί σε έναν τόπο γαλήνης, ανήμερα τη γιορτή του Αγίου Γεωργίου -προστάτη της Αγγλίας και πολιούχου της Σκύρου-, εξασφαλίζοντας μία θέση μεταξύ των πρόωρα χαμένων ρομαντικών καλλιτεχνών. Μερικές μέρες πριν πεθάνει από σπφαιμία σε ένα από τα γαλλικά πλωτά νοσοκομεία, που ήταν αραγμένα στα ανοικτά της Σκύρου, ο νεαρός Άγγλος είχε συμμετάσχει σε στρατιωτικές ασκήσεις στον ελαιώνα στις Τρεις Μπούκες και είχε μαγευτεί από την ομορφιά του τοπίου. Μόλις λίγους μήνες νωρίτερα, είχε προβλέψει το τέλος του με τους παρακάτω στίχους:

«Αν πεθάνω, αυτό για μένα σκέψου μόνο/ Πως υπάρχει μια γωνιά σε κάποιο τόπο ξένο/ Πούναι για πάντα Αγγλία» (μτφρ.: Κώστας Ιωάννου).

Σήμερα, ο πρόχειρος τάφος με τον ξύλινο σταυρό έχει αντικατασταθεί από ένα μαρμάρινο μνημείο, όμως το τοπίο έχει αλλάξει ελάχιστα και μόνο οι κορμοί των αιωνόβιων ελαιόδεντρων μαρτυρούν το πέρασμα του χρόνου. Παρότι διακήρυττε την αθεΐα του, ο ποιητής πιθανότατα δεν θα είχε ενοχληθεί από τη λιτή επιμνημόσυνη τελετή, που πραγματοποιήθηκε ακριβώς 100 χρόνια μετά τον θάνατο του. Ο εφημέριος της Αγγλικανικής Εκκλησίας στην Αθήνα, Μάλκολμ Μπράντσο, δεν μίλησε για πίστη ή ευλάβεια, αλλά για επιθυμία, και για την τόλμη ενός ανθρώπου που ακολουθούσε ακόμα και τις πιο αντιφατικές παρορμήσεις του.

Ρομαντικός ποιητής

Ο Βρετανός πρέσβης Τζον Κίτμερ και ο Neil Meydin, εκπρόσωπος του Συλλόγου Φίλων του Ρούπερτ Μπρουκ, διάβασαν αποσπάσματα ποιημάτων του, λίγο πριν καταθέσουν στεφάνια στον τάφο, ακολουθούμενοι από τον περιφερειάρχη Στερεάς Ελλάδας, Κώστα Μπακογιάννη, τον αντιπεριφερειάρχη Ευβοίας, Φάνη Σπανό, τον δήμαρχο Σκύρου, Μιχάλη Χατζηγιαννάκη, καθώς και εκπροσώπους των Ενόπλων Δυνάμεων και διπλωματικών αποστολών. Η τελετή εντάχθηκε στο πλαίσιο των επετειακών εκδηλώσεων που διοργανώνει η βρετανική πρεσβεία, με αφορμή τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η οπτικοακουστική έκθεση «Ρούπερτ Μπρουκ στη Σκύρο: ένας Άγγλος ποιητής σε μια γωνιά του Αιγαίου», που συνδιοργανώνουν η πρεσβεία με τον Δήμο Σκύρου και εγκαινιάστηκε το ίδιο απόγευμα στο Δημοτικό Σχολείο

Ρούπερτ Μπρουκ, δεύτερη σειρά, δεύτερος από αριστερά, την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Το μνήμα του Ρούπερτ Μπρουκ στη Σκίρο, κατά την πρόσφατη τελετή που πραγματοποιήθηκε για τα εκατό χρόνια από τον θάνατό του. Τη νύχτα της 23ης Απριλίου 1915, ομάδα υποξωβιατικών του Βρετανικού Ναυτικού ακολούθησε το δύσβατο ανηφορικό μονοπάτι, που οδηγεί από τον όρμο Τρεις Μπούκες σε έναν κατάφυτο ελαιώνα, κουβαλώντας στους ώμους τους το σώμα του νεκρού Μπρουκ.

Εκθεση αφιέρωμα, 100 χρόνια από τον θάνατό του από σφαιρία σε ένα από τα γαλλικά πλωτά νοσοκομεία, που ήταν αραγμένα στα ανοικτά της Σκίρου.

του νησιού, προβάλλει τη ζωή και το έργο του Μπρουκ με φόντο τα γεγονότα του πολέμου.

Αμέσως μετά τον θάνατό του, ο Μπρουκ εξιδανικεύτηκε ως σύμβολο του αγνού, ενθουσιώδους πατριωτισμού, που ώθησε χιλιάδες νεαρών Βρετανών να καταταγούν εθελοντικά με την έναρξη του Μεγάλου Πολέμου. Ο Τσόρτσιλ, εμπνευστής της εκστρατείας στην Καλλιφόρνια, έπλεξε το εγκώμιο του ποιητή, τον οποίο γνώριζε προσωπικά. Αργότερα, όμως, καθώς ο ενθουσιασμός έδωσε τη θέση του στον θρήνο, το όνομα του Μπρουκ επισκιάστηκε από το έργο συγχρόνων του, όπως ο Γουίλφρεντ Ουεν και ο Ζίγκφριντ Σασούν, οι οποίοι επέζησαν για να καταγράψουν ρεαλιστικά τη φρίκη του πολέμου, για να έρθει ξανά στο προσκήνιο ο Μπρουκ τη δεκαετία του 1980. Ακριβώς όπως τα ποιήματά του,

που επαινέθηκαν προτού θεωρηθούν «άτοπα», έτσι και το πρόσωπο του Μπρουκ έγινε αντικείμενο πρώτα εξιδανίκευσης και εν συνεχεία κριτικής. Χωρίς αμφιβολία, ο εντυπωσιακά όμορφος νέος, που ενέπνευε έντονα πάθη σε άντρες και γυναίκες, ήταν πολύ σύνθετος χαρακτήρας για να χωρέσει στη στενή κατηγορία του «ρομαντικού ποιητή», ενώ όπως διευκρινίζει ο κ. Neil Meybin του Συλλόγου Φίλων του Ρούπερτ Μπρουκ, μπορούσε να είναι τόσο «αξιαγάπητος» όσο και «δυσάρεστος».

Γεννημένος το 1887 στο Ράγκμπι της Αγγλίας, είχε μία άκρως συντηρητική εκπαίδευση υπό την καθοδήγηση της πουριτανής μητέρας του. Στα φοιτητικά του χρόνια, στο φιλελεύθερο King's College του Κέμπριτζ, ριζοσπαστικοποιήθηκε και υπήρξε ένθερμο μέλος του Κύκλου του Μπλουμπμπερι, τον οποίο θα αποκήρυτε το 1912, ύστερα από νευρικό κλονισμό. Αργότερα, η Βιρτζίνια Γουλφ, με την οποία συνήθεζε να κολυμπάει γυμνός στη λίμνη της περιοχής, θα υποστηρίξει ότι ήταν «πολύ φιλόδοξος άνδρας, όχι όμως ποιητής», και αν είχε επιζηήσει πιθανότατα θα ακολουθούσε καριέρα πολιτικού.

Στις επιστολές του προς τη Phyllis Gardner, μία από τις πολλές ερωμέ-

νες του, ο Μπρουκ αποκαλύπτει μία πιο σκοτεινή πλευρά της προσωπικότητάς του. «Υπάρχουν δύο τρόποι να αγαπάει κάποιος, ο κανονικός και ο περιπλανώμενος. Ο κανονικός είναι να αγαπάς και να παντρεύεσαι ένα άτομο, ο περιπλανώμενος να παίρνεις ό,τι θέλεις όπου το βρίσκεις, να είσαι φίλος εδώ, εραστής εκεί, παντρεμένος αλλού». «Όλες οι γυναίκες είναι κτήνη», ισχυρίζεται αλλού. Η πρόσφατη δημοσιοποίηση του ημερολογίου της Gardner υπό τον τίτλο «The Second I Saw You» προκάλεσε ένα μικρό σκάνδαλο στη Βρετανία, με την «Daily Mail» να χαρακτηρίζει τον Μπρουκ «μοχθηρό σαδιώτη». Πάντως, πολλές από τις γυναίκες που τον αγάπησαν, του έμειναν αφοσιωμένες ως το τέλος.

Η σχέση με τη Σκίρο

Η Σκίρος ίσως να «έσωσε» τον Ρούπερτ Μπρουκ από την πανωλεθρία της και το αιματοκύλιμα της Καλλιφόρνιας, αλλά και η δική του προσφορά προς το νησί είναι σημαντική. Για χρόνια, ο ξύλινος σταυρός στον ελαιώνα δεχόταν ελάχι στους επισκέπτες, όμως όλα άλλαξαν με τη σύσταση της Διεθνούς Επιτροπής για τον ποιητή, το 1925. Καρπός των προσπαθειών του Βέλγου φιλόδημου και ποιητή Πολ Βάντερμποργκ, η Επιτροπή είχε την

υποστήριξη προσωπικοτήτων όπως ο Κωνσταντίνος Καβάφης και ο Ρόμπερτ Αλασον Φαρνές και ο Δημήτρης Στεφανόπουλος, ενώ μία από τις πρώτες αποφάσεις της αφορούσαν την κατασκευή ενός μνημείου για τον ποιητή στη Σκίρο. Το άγαλμα του Μπρουκ και της Αιώνιας Πόσιπας κατασκευάστηκε από τον γλύπτη Μιχαήλ Τόμπορ -λέγεται, μάλιστα, ότι χρησιμοποίησε ως μοντέλο τον τότε νεαρό χορευτή Αλέξανδρο Ιόλα-, και στο τιτάνιο έργο εξασφάλισες των απαραίτητων χρημάτων για τη μεταφορά του, την αγορά του κατάλληλου χώρου στην πρωτεύουσα του νησιού και τη δημιουργία μιας μικρής πλατείας συνέβαλε καθοριστικά ο Δήμος Σκίρου. Γενικά, το μνημείο του ποιητή αποτέλεσε την αφορμή για τον εκσυγχρονισμό της Σκίρου, και ο ίδιος αποτελεί πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής πολιτισμικής κληρονομιάς.

Στα ελληνικά κυκλοφορούν τα δίγλωσσα βιβλία «Rupert Brooke. Τα ποιήματα, ο ποιητής και η Σκίρος» σε μετάφραση και επιμέλεια Ηλία Γκρη και Κερασία Κάρλη (εκδ. Γνωστόν) και «Ένας Άγγλος ποιητής στη Σκίρος σε μετάφραση Κώστα Ιωάννου (Πνευματικό Κέντρο Δήμου Σκίρου). Η έκθεση «Ρούπερτ Μπρουκ στη Σκίρο» συνεχίζεται στο Δημοτικό Σχολείο Σκίρου έως 1η Σεπτεμβρίου.